

Spis treści

Przedmowa (Jason W. Brown)	13
Wprowadzenie	19
Cel książki	21
Teoria mikrogenetyczna	23
Co zaprezentowano w książce	24
Dla kogo jest ta książka	26
Podziękowania	26
Rozdział 1	
Urazy mózgu w historii neuropsychologii	29
1.1. Od zarania dziejów	30
1.2. Urazy głowy w epoce brązu	31
1.3. Badania nad urazami głowy w starożytnej Grecji oraz w okresie Imperium Rzymskiego	32
1.4. Zagadnienia urazów głowy w XVIII i XIX wieku	40
1.5. Pierwsza wojna światowa i okres międzywojenny	48
1.6. Okres drugiej wojny światowej i okres powojenny	53
1.6.1. Model hierarchiczny Łurii	60
1.6.2. Krytyka hierarchicznego modelu Łurii	61
1.6.3. Model Fellemana i van Essena	62
1.7. Badania neuropsychologiczne nad urazami mózgu w Polsce	64
1.8. Dekada mózgu a urazy mózgu	75
Rozdział 2	
Urazy mózgu w praktyce klinicznej neuropsychologa	77
2.1. Istota urazów mózgu	78
2.1.1. Definicja urazu mózgu	80
2.1.2. Wskaźniki głębokości urazu mózgu	93
2.1.3. Neuropsychologiczne następstwa urazów mózgu	96
2.2. Badania medyczne osób po urazach mózgu	101
2.2.1. Laboratoryjne techniki diagnostyczne	101
2.2.2. Techniki statyczne neuroobrazowania	102
2.2.3. Techniki dynamiczne neuroobrazowania	104

Rozdział 3

Zarys neuroanatomii i neurofizjologii układu nerwowego	111
3.1. Informacje ogólne	112
3.1.1. Wstępny przegląd głównych struktur ośrodkowego układu nerwowego	113
3.2. Neurony	116
3.2.1. Neurony i komórki glejowe	117
3.2.1. Istota szara, biała i siatkowata	121
3.2.2. Jądra, nerwy i szlaki nerwowe	122
3.2.3. Nerwy obwodowe	122
3.3. Rdzeń kręgowy	122
3.4. Pień mózgu	124
3.4.1. Rdzeń przedłużony	124
3.4.2. Międzymózgowie	126
3.4.3. Śródmózgowie	127
3.4.4. Tyłomózgowie	128
3.4.5. Mózdzek	129
3.4.6. Nerwy czaszkowe	130
3.4.7. Układ limbiczny	131
3.4.8. Zwoje podstawy	134
3.5. Mózg	135
3.5.1. Półkule mózgowie	135
3.5.2. Ukrwienie	141
3.5.3. Naturalna ochrona mózgu	142
3.6. Funkcjonalna organizacja mózgu	143
3.6.1. Płaty czołowe	143
3.6.2. Płaty skroniowe	144
3.6.3. Płaty ciemieniowe	144
3.6.4. Płaty potyliczne	145
3.7. Struktura a funkcja	145
3.7.1. Piętrowość organizacji funkcji	145

Rozdział 4

Teoria mikrogenetyczna	151
4.1. Informacje ogólne	152
4.1.1. Pojęcie mikrogenezy	154
4.1.2. Podejścia modularne a teoria mikrogenetyczna	154
4.2. Stosunek teorii mikrogenetycznej do innych podejść funkcjonowania mózgu	155
4.3. Główne założenia teorii mikrogenetycznej	159
4.4. Mikrogenetyczna teoria czasu	162
4.4.1. O rozumieniu terminów „proces” i „funkcja” w teorii mikrogenetycznej	165
4.5. Mikrogenetyczna teoria percepcji	167
4.6. Mikrogenetyczna teoria objawu	169
4.6.1. Morfogeneza a tworzenie się objawów	174
4.6.2. Parcelacja	176
4.6.3. Heterochronia	177

Rozdział 5

Podstawy teoretyczne procesu diagnozy neuropsychologicznej ..	179
5.1. Istota procesu diagnozy	180
5.1.1. Status diagnozy neuropsychologicznej	180
5.1.2. Formy diagnozy neuropsychologicznej	185
5.2. Cele diagnozy neuropsychologicznej	187
5.2.1. Pytania, na które powinna udzielić odpowiedzi diagnoza neuropsychologiczna	188
5.3. Proces diagnozy neuropsychologicznej	190
5.3.1. Standaryzowane testy	191
5.3.2. Testy komputerowe	192
5.3.3. „Transfer” dysfunkcji na życie osobiste, zawodowe i społeczne	194
5.3.4. Uwarunkowania procesu prowadzenia badań u pacjentów po urazach mózgu	194
5.4. Harmonogram procesu oceny neuropsychologicznej	199
5.4.1. Etap przygotowawczy	200
5.4.2. Etap wywiadów	200
5.4.3. Etap badań właściwych	201
5.4.4. Obserwacje	204
5.4.5. Etap przygotowania opinii	206

Rozdział 6

Podstawy teoretyczne procesu rehabilitacji neuropsychologicznej	208
6.1. Istota rehabilitacji neuropsychologicznej	209
6.1.1. Problemy definicyjne	209
6.1.2. Rehabilitacja neuropsychologiczna a rozumienie niepełnosprawności zaproponowane przez WHO	210
6.1.3. Procesualność rehabilitacji neuropsychologicznej	211
6.2. Plastyczność mózgu i możliwości poprawy	214
6.2.1. Na czym polega poprawa?	215
6.2.2. Zjawisko spontanicznej poprawy	215
6.2.3. Istota plastyczności mózgu	216
6.2.4. Czynniki prognostyczne	221
6.3. Wspieranie procesu poprawy	223
6.3.1. Specyficzne strategie rehabilitacyjne	225
6.4. Wybrane podejścia do rehabilitacji neuropsychologicznej	229
6.4.1. Trening poznawczy	229
6.4.2. Podejścia kompensacyjne	230
6.4.3. Podejścia holistyczne	231

Rozdział 7

Problematyka przytomności i świadomości	234
7.1. Pojęcie świadomości	235
7.1.1. Przytomność a świadomość	236
7.1.2. Śpiączka a świadomość	238

7.2. Mikrogenetyczne ujęcie świadomości	241
7.3. Zaburzenia świadomości po urazie mózgu	243
7.3.1. Anosognozja	244
7.3.2. Pełne i częściowe zespoły zaburzeń samoświadomości po urazie mózgu	248
7.3.3. Zespół stresu pourazowego	251
7.4. Metody rehabilitacji neuropsychologicznej osób z zaburzeniami samoświadomości	254
7.4.1. Rehabilitacja neuropsychologiczna pacjentów z pełnym zespołem zaburzeń samoświadomości	254
7.4.2. Rehabilitacja neuropsychologiczna pacjentów z częściowym zespołem zaburzeń świadomości	255

Rozdział 8

Zaburzenia orientacji	260
8.1. Istota zaburzeń orientacji	261
8.1.1. Mikrogenetyczne podejście do zagadnienia orientacji	265
8.2. Diagnoza i terapia zaburzeń orientacji	268
8.3. Zaburzenia schematu ciała	268
8.3.1. Diagnoza	269
8.3.2. Terapia	271
8.4. Dezorientacja wzrokowo-przestrzenna	272
8.4.1. Diagnoza	272
8.4.2. Terapia	277
8.5. Dezorientacja topograficzna	277
8.5.1. Diagnoza	279
8.5.2. Terapia	280
8.6. Dezorientacja w czasie	281
8.6.1. Diagnoza	282
8.6.2. Terapia	283

Rozdział 9

Percepcja i jej zaburzenia	284
9.1. Wprowadzenie	285
9.2. Zasady oceny zaburzeń percepcji	288
9.2.1. Zaburzenia słuchowego rozpoznawania bodźców	291
9.2.2. Zaburzenia dotykowego rozpoznawania bodźców	292
9.2.3. Zaburzenia wzrokowego rozpoznawania bodźców	292
9.2.4. Zaburzenia wyższych funkcji wzrokowych	298
9.3. Podstawowe formy terapii zaburzeń spostrzegania	303
9.3.1. Terapia zaburzeń percepcji wzrokowej (agnozji wzrokowej)	303
9.3.2. Terapia zaburzeń percepcji słuchowej (agnozji słuchowej)	309
9.3.3. Terapia zaburzeń percepcji czuciowej (agnozji czuciowej)	310

Rozdział 10

Zaburzenia procesów pamięci i uczenia się	311
10.1. O istocie pamięci	312
10.1.1. Przypominanie i rozpoznanie	313
10.1.2. Amnezja pourazowa	313

10.2. Klasyfikacja pamięci	314
10.2.1. Pamięć krótko- i długotrwała	315
10.2.2. Pamięć semantyczna i epizodyczna	321
10.2.3. Pamięć autobiograficzna	322
10.2.4. Pamięć niejawna (implicite) i jawna (explicite)	328
10.2.5. Pamięć specyficzna pod względem materiału	331
10.2.6. Pamięć retrospektywna i prospektywna	332
10.2.7. Neuronalne podstawy pamięci	333
10.3. Mikrogenetyczne podejście do pamięci	337
10.4. Kliniczna ocena stanu pamięci	338
10.4.1. Wywiad kliniczny	338
10.4.2. Kwestionariusze i skale oceny zaburzeń pamięci	340
10.4.3. Testy badania pamięci	341
10.4.4. Testy pamięci krótkotrwałej (roboczej)	341
10.5. Terapia neuropsychologiczna zaburzeń pamięci	352
10.5.1. Programy terapii behawioralnej	352
10.5.2. Metody mnemotechniczne	352
10.5.3. Programy komputerowe	353

Rozdział 11

Zaburzenia uwagi	355
11.1. Istota uwagi	356
11.1.1. Uwaga a świadomość bodźców	357
11.2. Specyficzne zaburzenia uwagi	360
11.2.1. Pomijanie stronne	360
11.3. Badania procesów uwagi	363
11.3.1. Poziom operacyjny	366
11.3.2. Poziom taktyczny	368
11.3.3. Poziom strategiczny	371
11.4. Terapia deficytów uwagi	373
11.4.1. Techniki treningu uwagi	374
11.4.2. Modyfikacja środowiska	376
11.4.3. Terapia pomijania stronnego	377
11.5. Opis przypadku pacjenta po niezwykle ciężkim urazie mózgu z głębokimi zaburzeniami uwagi	379

Rozdział 12

Układ emocjonalny	384
12.1. Co to są emocje?	385
12.1.1. Istota emocji z punktu widzenia teorii mikrogenetycznej	390
12.2. Zaburzenia emocjonalne występujące u pacjentów po urazach mózgu	392
12.2.1. Wpływ uszkodzenia mózgu na układ emocjonalny	392
12.2.2. Depresja pourazowa	399
12.2.3. Czynniki psychospołeczne	400
12.3. Diagnoza zaburzeń emocjonalnych u pacjentów po urazie mózgu	401
12.3.1. Indywidualna ocena zaburzeń emocjonalnych	401

12.3.2. Standardowe testy psychometryczne	401
12.3.3. Testy samooceny	403
12.4. Terapia zaburzeń emocjonalnych u pacjentów po urazie mózgu	403
12.4.1. Psychoterapia indywidualna	403
12.4.2. Terapia grupowa	404
12.4.3. Trening zachowania	404
12.4.4. Leczenie farmakologiczne	405

Rozdział 13

Zaburzenia prakcji – apraksja	406
13.1. Istota apraksji	407
13.1.1. Pojęcie apraksji	408
13.1.2. Programowanie ruchu	413
13.1.3. Apraksja po uszkodzeniu prawej półkuli	420
13.2. Diagnoza apraksji	423
13.2.1. Klasyfikacja apraksji	423
13.2.2. Metody badania apraksji	429
13.2.3. Standaryzowane testy badania apraksji	429
13.3. Terapia apraksji	432
13.3.1. Program Terapii Apraksji Oralnej	432
13.3.2. Program Terapii Gestów Dosiebnych i Odsiebnych	432
13.3.3. Założenia programu Sterowanych Semantycznie Wzorców Ruchów (Program SSWR)	438

Rozdział 14

Funkcje wykonawcze i ich zaburzenia	443
14.1. Uwagi wstępne	444
14.1.1. Pojęcie funkcji wykonawczych	445
14.1.2. Objawy zaburzeń funkcji wykonawczych u pacjentów po urazach mózgu	446
14.1.3. Wpływ zaburzeń funkcji wykonawczych na życie codzienne	447
14.1.4. Persewercje	449
14.2. Wybór podejścia do oceny zaburzeń funkcji wykonawczych	454
14.2.1. Podejście czasowe	455
14.2.2. Podejście psychometryczne	456
14.2.3. Podejście ukierunkowane na oczekiwane wyniki	457
14.2.4. Podejście teoretyczne	457
14.2.5. Rodzaje testów oceny funkcji wykonawczych	461
14.2.6. Opis wybranych testów oceny funkcji wykonawczych	462
14.3. Terapia funkcji wykonawczych	471
14.3.1. Spontaniczna poprawa w zakresie zaburzeń funkcji wykonawczych ...	471
14.3.2. Założenia do programu rehabilitacji pacjentów z zaburzeniami funkcji wykonawczych	473
14.3.3. Interwencje stosowane w terapii zaburzeń występujących na etapie tworzenia schematu działania	474
14.3.4. Interwencje stosowane w terapii zaburzeń występujących na etapie aktywizacji intencji i realizacji schematu działania	475

14.3.5. Interwencje stosowane w terapii zaburzeń występujących na etapie kontroli zachowania	478
14.3.6. Dylematy w terapii zaburzeń funkcji wykonawczych	484
Piśmiennictwo	489
Indeks nazwisk	521
Indeks rzeczowy	528